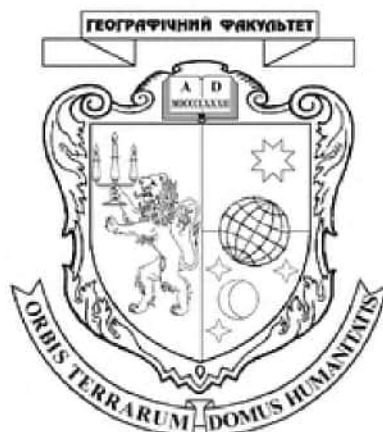

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА
ГЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА імені ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНА НАУКА І ПРАКТИКА: ВИКЛИКИ ЕПОХИ

МАТЕРІАЛИ
міжнародної наукової конференції, присвяченої
130-річчю географії у Львівському університеті

(м. Львів, 16–18 травня 2013 р.)

GEOGRAPHICAL SCIENCE AND PRACTICE: CHALLENGES OF EPOCH

PROCEEDINGS
of the international scientific conference dedicated to the
130th anniversary of geography at L'viv University

(L'viv, 16–18 May 2013)

Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
Львів–2013

УДК [910+911] (06)
ББК 26.8я5+20.1я5
Г 35

*Друкується за ухвалою Вченої ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 2 від 13 березня 2013 р.*

Г 35 Географічна наука і практика: виклики епохи: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 16–18 травня 2013 р.) / [Відповід. редактори: доц. В. І. Біланюк, доц. Є. А. Іванов]. У 3-ох томах. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Том 3. – 306 с.

У збірник наукових праць включені тексти доповідей з широкого спектру теоретичних і прикладних питань географічної науки, освіти і практики, які виголошено на міжнародній науковій конференції, присвяченій 130-річчю географії у Львівському університеті. Серед авторів збірника науковці України, Польщі, Білорусі, Німеччини і США.

Для викладачів вищих навчальних закладів, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, учителів і тих, хто цікавиться проблемами географічної науки.

**Відповідальні редактори:
доц. В. І. Біланюк, доц. Є. А. Іванов**

Редакційна колегія:

Володимир Біланюк (голова), доцент, декан географічного факультету;

Євген Іванов (відповідальний секретар), доцент, заступник декана географічного факультету з навчально-виховної і наукової роботи;

Ярослав Кравчук, професор, завідувач кафедри геоморфології і палеогеографії;

Семен Кукурудза, професор, завідувач кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи;

Роман Лозинський, доцент, завідувач кафедри географії України;

Марта Мальська, професор, завідувач кафедри туризму;

Анатолій Мельник, професор, завідувач кафедри фізичної географії;

Валерій Петлін, професор, завідувач кафедри конструктивної географії і картографії;

Степан Позняк, професор, завідувач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів;

Олег Шаблій, професор, завідувач кафедри економічної і соціальної географії;

Євген Тиханович (секретар), аспірант кафедри фізичної географії.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 79000, м. Львів, вул. Дорошенка, 41,

Львівський національний університет

імені Івана Франка, географічний факультет.

Тел.: +38 032 239 46 46; факс +38 032 272 26 44

E-mail: geodekanat@gmail.com; eugen_ivanov@email.ua

Тексти подаються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, повноту і достовірність наведених матеріалів, посилань та інших відомостей.

**УДК [910+911] (06)
ББК 26.8я5+20.1я5**

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2013
© Автори статей, 2013

СЕКЦІЯ

РЕСУРСОЗНАВСТВО ТА ОХОРОНА ПРИРОДИ

УДК 911.9:502.4 (47.74)

СТРУКТУРА І ПРІОРИТЕТНІ ЗАХОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Віталій Брусак, Юрій Зінько, Діана Кричевська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
Україна, 79000, м. Львів, вул. Дорошенка, 41,
e-mail: geodekanat@gmail.com*

Проектування і розробка заходів з впровадження екологічної мережі в Українських Карпатах базувались на теоретико-методологічних розробках закордонних і вітчизняних дослідників [4, 6–9] та власних напрацюваннях щодо географічних особливостей формування екомереж у гірських територіях [1–3]. Традиційно до базових елементів екологічної мережі відносяться [6–9]: 1) *ключові території (природні ядра)*, які забезпечують оптимальну кількість та якість екологічного простору; 2) *сполучні території*, які забезпечують взаємозв'язок між ключовими територіями; 3) *буферні території*, що захищають ключові і сполучні території від потенційно загрозливих зовнішніх впливів.

При проектуванні та впровадженні екомережі слід дотримуватись наступних *принципів* [3, 4, 6–9]: 1) забезпечення цілісності екосистемних функцій складових елементів екомережі; 2) збереження та екологічно збалансоване використання природних ресурсів у межах екомережі; 3) мінімізація втрат природних і напівприродних територій, розширення площі екомережі; 4) забезпечення органічного входження національних екомереж до Загальноєвропейської екомережі, всебічний розвиток міжнародної співпраці; 5) вдосконалення структури земельного фонду країн на основі науково-обґрунтованого співвідношення різних видів природокористування.

В основу розробки планістичної моделі екомережі Українських Карпат покладено [1, 2]: 1) вимоги *національної концепції розбудови екомережі*, у якій основну роль у виділенні ключових територій відіграють існуючі і проектовані природно-заповідні території; 2) *оцінку ієрархічної, територіальної структури і репрезентативності природно-заповідного фонду (ПЗФ) з урахуванням “концепції мінімуму заповідних територій”* (кожному фізико-географічному регіону певного таксономічного рангу – заповідний об'єкт певної ієрархії); 3) регіональні одиниці біогеографічного і фізико-географічного (ландшафтного) районувань Україн-

ських Карпат; 4) історію заселення і господарського освоєння та сучасну структуру природо-користування досліджуваного регіону.

На основі аналізу і синтезу просторової інформації щодо ієрархічної, територіальної структури і ступеня репрезентативності ПЗФ, ландшафтної будови і фізико-географічного районування, модифікуючої ролі геолого-геоморфологічної будови, характеру сучасного природокористування в Українських Карпатах розроблено середньомасштабну (1 : 200 000) картографічну модель екологічної мережі регіону (рис. 1).

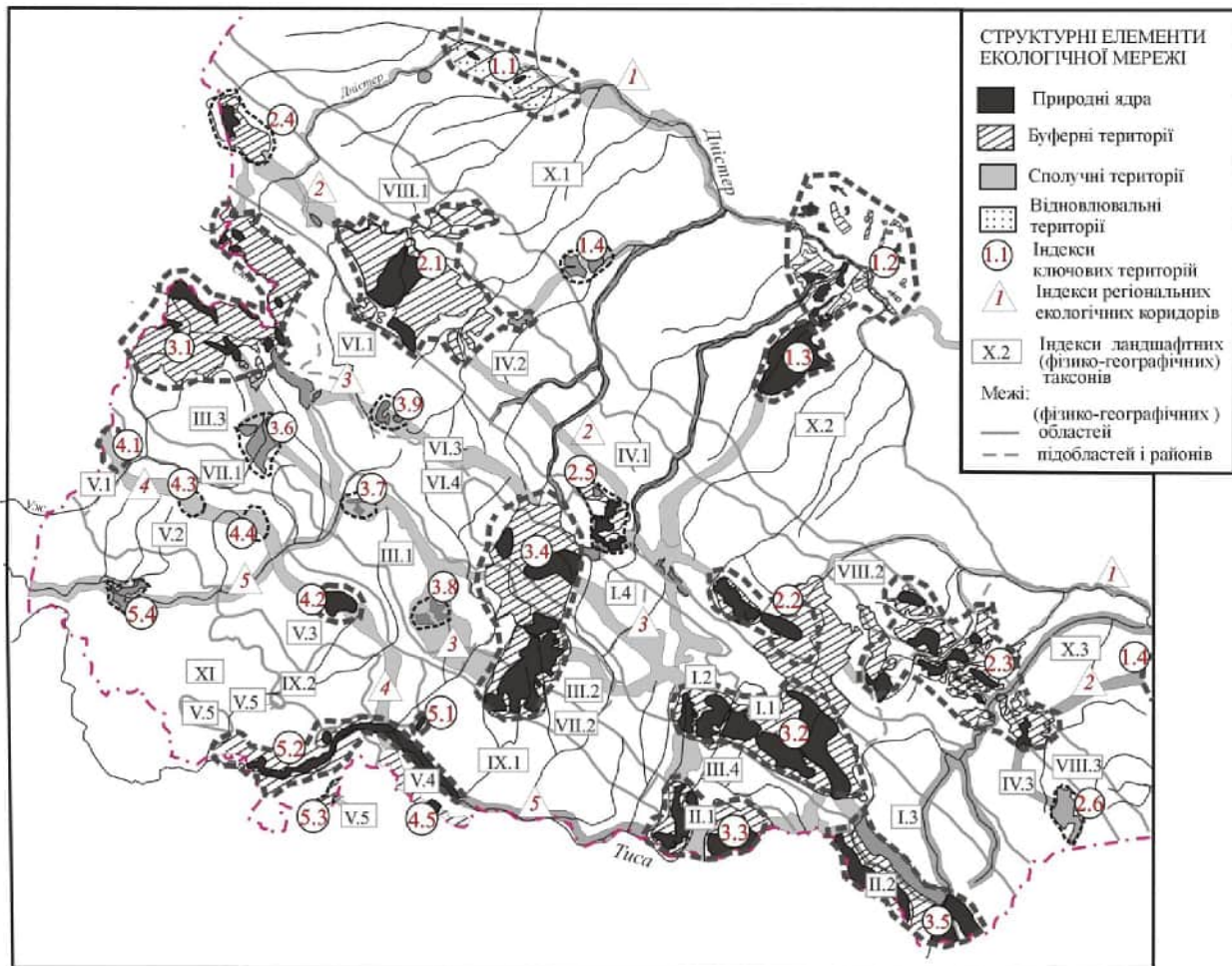

Рис. 1. Схема екологічної мережі Українських Карпат

Умовні позначення: Регіональні екологічні коридори і ключові території: **1. Передкарпатський долинно-височинний:** 1.1. Верхньодністерська (н), 1.2. Галицька (н), 1.3. Чорноліська (р), 1.4. Моршинська (р). **2. Зовнішньокарпатський низькогірно-середньогірний:** 2.1. Бескидська (р), 2.2. Горганська (н), 2.3. Покутсько-Буковинська (н), 2.4. Верхньодністровсько-Бескидська (р), 2.5. Грофянська (р), 2.6. Зубровицька (р). **3. Вододільно-Полонинський середньогірний:** 3.1. Ужансько-Сянська (м), 3.2. Свидовецько-Чорногірська (м), 3.3. Мармароська (м), 3.4. Синевірсько-Угольсько-Ширококолужанська (м), 3.5. Чивчинсько-Гринявська (н), 3.6. Тур'є-Полянська (р), 3.7. Осішнянська (р), 3.8. Річанська (р), 3.9. Бердівська (р). **4. Вулканічний низькогірний:** 4.1. Вигорлатська (н), 4.2. Іршавська (н), 4.3. Маковицька (р), 4.4. Синяцька (р), 4.5. Шаянська (р). **5. Тисенсько-Латорицький долинно-низовинний:** 5.1. Хустська (н), 5.2. Виноградівсько-Тисенська (н), 5.3. Юлівська (р), 5.4. Великодобрунська (р).

Регіональні ландшафтні одиниці (за Г. П. Міллером, О. М. Федірком, 1990): **А. Гірсько карпатський округ.** I. Високогірно-полонинська область (Чорногірська). II. Область високогірно-полонинського ядра (Рахівсько-Чивчинська). III. Середньогірно-полонинська (Полонинська) область. IV. Середньогірно-скибова область (Зовнішніх Карпат). V. Низькогірно-вулканічна область (Вулканічних Карпат). VI. Міжгірно-верховинська область (Вододільно-верховинська). VII. Низькогірно-стрімчакова область (Міжгірських улоговин і Стрімчастих гряд). VIII. Низькогірно-скибова область (Крайового низькогір'я) IX. Горбогірно-улоговинна область (Солотвинської улоговини). **Б. Передкарпатський округ.** X. Передгірно-височинна область (Передкарпаття). **В. Закарпатський округ.** XI. Передгірно-низовинна область (Закарпатської рівнини).

Геоморфологічна і ландшафтна структура Карпат зумовлює *решітчастий рисунок просторової схеми регіональної екологічної мережі*. У складі екомережі виділено п'ять *регіональних екологічних коридорів* – великих за масштабами територій, які включають різні за функціональним призначенням ключові, буферні та сполучні території. Загальна площа екологічних коридорів становить біля 12 077 тис. га, вони поєднують 29 ключових територій міжнародного (м), національного (н), регіонального (р) і локального значення загальною площею 1 457,2 тис.га.

Ціллю стратегії впровадження екомережі є створення правових, економічних і соціальних передумов для формування екомережі Українських Карпат. Найважливішими завданнями стратегії є *ідентифікація головних загроз для біорізноманіття* та розробка *головних напрямів господарської діяльності*, що забезпечать збереження природних ландшафтів, сприятимуть підвищенню стійкості антропогенно змінених територій та функціональної цілісності екомережі.

Метою заходів із впровадження екомережі Українських Карпат є: 1) збереження ділянок з природними і слаботрансформованими ландшафтами; 2) ренатуралізація сильнозмінених ландшафтів; 3) зменшення фрагментації природних ландшафтів; 4) формування територіально і функціонально зв'язаної системи для забезпечення шляхів міграції та поширення рослин і тварин [1–3]. Найдієвішим заходом формування екомережі регіону є створення нових природно-заповідних об'єктів [3, 4]. З інших пріоритетних заходів слід відзначити: оптимізацію функціонального зонування заповідних територій за режимами охорони, натуралізацію сильно трансформованих територій, поглиблення природничих знань про елементи екомережі та їхнє ландшафтно-екологічне моделювання.

В останні роки зроблено важливі кроки у формуванні екомережі Українських Карпат. Зокрема, створено національні природні парки (НПП) у місцях проєктованих ключових територій. НПП “Зачарований край” локалізується у межах Іршавської ключової території, а Верховинський НПП і Черемоський НПП – у межах Чивчинсько-Гринявської ключової території. Отримано методичні напрацювання і практичний досвід ландшафтно-екологічного моделювання та менеджменту транскордонних екологічних коридорів [5].

Відповідно до визначених пріоритетних типів господарювання (*лісового і сільського господарства та рекреаційно-туристичної галузі*) й антропогенних загроз для кожного з регіональних екологічних коридорів та його структурних елементів визначено конкретні рекомендації щодо впровадження принципів сталого природокористування, які увійдуть у плани перспективного соціально-економічного і природоохоронного планування гірських і передгірських адміністративних районів областей Карпатського регіону.

Список використаних джерел

1. Брусак В. П. Географічні основи формування екологічної мережі в Українських Карпатах / В. П. Брусак, Ю. В. Зінько, Д. А. Кричевська // Розвиток заповідної справи в Україні і формування Паневропейської екологічної мережі: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Рахів: ЗАТ “Надвірнянська друкарня”, 2008. – С. 61–68.
2. Брусак В. П. Геоморфологічні передумови формування екологічної мережі Українських Карпат // В. П. Брусак, Ю. В. Зінько, Я. С.Кравчук, Д. А. Кричевська // Фізична географія і геоморфологія: міжвідомч. наук. зб. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2009. – С. 112–123.
3. Наукове опрацювання заходів щодо створення Карпатської екомережі: [Електронний ресурс]: (заключний звіт про науково-дослідну роботу) / А. Г. Безусько, С. Ю. Попович, С. Р. Матвеев, В. С. Мазурок, В. П. Брусак, Л. М. Фельбаба-Клушина, М. М. Приходько, Ю. Г. Масікевич, Л. Г. Безусько, Ю. В. Гречишкіна; НУ “Кієво-Могилянська академія”. – К., 2007. – 304 с. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/>.
4. Попович С. Ю. Основні структурні елементи Карпатської екомережі / С. Ю. Попович // Заповідна справа в Україні. – 2007. – Т. 13. – Вип. 1–2. – С. 80–89.
5. Створення екологічних коридорів в Україні: посібник щодо законодавства, ландшафтно-екологічного моделювання та менеджменту для поєднання природоохоронних об'єктів